

Lachés

XII. české platónské symposium

Online prostřednictvím webové konference

5.–6. listopadu 2020

Zájemci o účast nechtě se připojí do **Zoom konference**
nebo napíší na email: **info@platonskaspolecnost.cz**

Pořádá Česká platónská společnost, Ústav filosofie a religionistiky FF UK,
Katedra filosofie a religionistiky FF UPa, Katedra politologie a filosofie FF UJEP

Čtvrtek 5. listopadu

9:30–9:40 Zahájení

Chair Štěpán Holub

9:40–10:50

Kryštof Boháček

Lachés I.: Hegeliánské lekce platónského čtenáře

11:00–12:10

Jakub Jinek

Platónova výkladová ekonomie: Co se lze dozvědět o statečnosti z dialogu *Lachés*

Chair Matúš Porubjak

14:00–15:10

Veronika Konrádová

Lachés: První definice a její filosofická relevance

15:30–16:40

Jakub Jirsa

Sókratovská statečnost

Chair Antonín Šíma

17:00–18:10

Josef Moural

Dokonalé rozvažování a jednání podle dialogu *Lachés*

18:45–20:00 Zasedání

České platónské společnosti

Pátek 6. listopadu

Chair Filip Karfík

9:30–10:40

Jaroslav Cepko

Lysimachova statečnost: *Epimeleia* nielen pre mladých

11:00–12:10

Václav Němec

Rozprava o statečnosti jakožto zkoumání sebe sama: Jednota elenktického a protreptického aspektu v dialogu *Lachés*

Chair Vladimír Mikeš

14:00–15:10

František Škvrnda

Definovanie statečnosti v dialógu *Lachés* cez prizmu Platónovho podobenstva o úsečke

15:30–16:40

Štěpán Špinka

Sókratova najkrásnejší harmonie

Chair Ondřej Krása

17:00–18:10

Karel Thein

Upřímnost (*parrhésia*) v dialogu *Lachés*

Kryštof Boháček

Lachés I.: Hegeliánské lekce platónského čtenáře

Platónův dialog *Lachés* zahajují monologické promluvy hlavních aktérů Nikii, Lachéta a Melésii, hlavního iniciátora celého setkání. Sókratés je zpočátku spíše pasivním posluchačem a své aktivní role v debatě se ujímá překvapivě pozdě. Mezi badateli tak panuje všeobecné mínění, že dialog má neobvykle rozvleklou „úvodní část“ (jinými slovy: teprve po jejím skončení přichází ke slovu vlastní filosofické zkoumání). Při pozornějším pohledu ovšem čtenář zjistí, že ony „úvodní pasáže“ pokrývají více než polovinu celého textu. Pracovně budu tyto poloviny nazývat *Lachés* I. a *Lachés* II.

Ve svém příspěvku se pokusím ukázat celkovou změnu čtenářské perspektivy, která nastane, pokud odmítneme první polovinu textu pokládat za pouhý úvod: vlastní filosofické zkoumání budeme hledat již v *Lachés* I. Neukáže se pak *Lachés* II. jako „pouhý závěr“, resp. dialektická lekce podle známého vzorce?

Jaroslav Cepko

Lysimachova statečnost: *Epimeleia* nielen pre mladých

V dramatickom rozvrhu dialógu *Lachés* vystupuje na tzv. rané Platónove dialógy netypicky veľa postáv. V diskusii majú dominantné miesto dvaja profesionáli, Nikias a Lachés, u ktorých sa predpokladá znalosť podstaty cnosti statečnosti. Podnetom k rozhovoru je v úvode signalizovaná snaha o čo najlepšiu výchovu synov. Dialóg však otvára stavec Lysimachos, ktorý sa objavuje aj v záverečnej slovnej výmene so Sókratom. Príspevok sa sústreďí na Lysimachovu rolu v dialógu a poukáže na presmerovanie výchovnej starosti od mladíkov k starcom. Tým je sókratovská *epimeleia* prezentovaná ako celoživotná úloha, ktorá si vyžaduje neustále nasadenie.

Jakub Jinek

Platónova výkladová ekonomie: Co se lze dozvědět o statečnosti z dialogu *Lachés*

Pohled na dva Platónovy dialogy zabývající se problémem statečnosti, tedy na *Lachéta* a první knihu *Zákonů*, podává velmi různorodý obraz. V prvním případě jsme svědky dosti zdlouhavé snahy dospět alespoň k formulaci vlastního tématu diskuse a poté chvatného opuštění dosažených výsledků a upadnutí do aporie; druhé dílo naopak velmi přímočaře dospívá k explicitně, a zejména systematicky zpracovanému pojetí statečnosti, které je podle všeho chápáno jako jeden z axiomů následující diskuse. Domnívám se, že k vysvětlení zde nestačí prostě konstatovat rozdíl mezi raným a pozdním Platónovým dílem. Omezenost tohoto pohledu se vyjeví, uvědomíme-li si zřejmý a autorem nijak neskrývaný fakt, že teze, které jsou v *Lachétovi* stran statečnosti předloženy, systematicky odpovídají „dogmatickému“ pojetí *Zákonů*, jakkoli jsou překryty – nutno říci, velmi strojenou a těžko uvěřitelnou – aporií. Tato situace vyvolává otázky stran spisovatelské strategie autora našeho dialogu (*Lachéta*). Příspěvek se zaměří zejména na to, co lze nazvat výkladovou ekonomii tohoto díla, tedy na autorovy pravděpodobné důvody pro to, proč věnoval tolik prostoru vedlejším otázkám, úvodu, dramaturgii, konstelaci postav apod., a proč naopak statečnosti samé věnoval, i ve srovnání s jinými definičními dialogy, prostor relativně omezený. Bude nás zajímat, jaký význam mají tato rozhodnutí pro pochopení statusu zkoumání problému statečnosti. Pokud se ukáže, že v našem dialogu hraje problém statečnosti vposled spíše vedlejší roli, zpochybní se tím rovněž běžně přijímané zařazení *Lachéta* mezi „definiční“ či „sókratovské“ dialogy.

Jakub Jirsa

Sókratovská statečnost

Ve svém příspěvku ukážu, jak chápat tzv. intelektualistickou tezi, že statečnost je vědění. V rámci sókratovských dialogů podle mne nalézáme trojčlenné schéma statečnosti jako normativně neutrálního duševního

stavu, který je informován věděním (*epistémé*) o dobrém a zlém. Toto vědění informující duševní stav můžeme nazývat rozumností (*frónésis* nebo *sofia*). Domnívám se, že v samotném dialogu *Lachés* lze najít doklady o tom, že Platón o takovémto schématu uvažuje. Další podporu této interpretace nalézá v dialozích *Menón* a *Protágoras*.

Veronika Konrádová

Lachés: první definice a její filosofická relevance

Příspěvek se zaměřuje na analýzu první definice statečnosti předložené v dialogu *Lachés* (*Lach.* 190e). Navrhovaná interpretace si klade za cíl obhájit filosofickou relevanci Lachétova prvního pokusu o výměr statečnosti, a to jak v bezprostředním kontextu samotného dialogu *Lachés*, tak v širším kontextu dalších dialogů, zejména pak ve srovnání s odpovídajícími pasážemi z *Obrany Sókrata* (*Apol.* 28d–29a).

Lachétův výměr je představen jako pokus o paradigmatické uchopení statečnosti a jako takový je nejprve zasazen do dobového ideologického kontextu. Zde příspěvek poukazuje na koncept občanské výtečnosti spojený se strategií hoplétského boje a představuje programový výraz, jaký dostává tato nově formovaná občanská mentalita u Tyrtiaia (fr. 12) a Thukydidy (*Hist.* II,42). Dále se příspěvek zaměřuje na analýzu literárního odkazu na Homérovu *Íliadu* (*Lach.* 191a–b), který lze z hlediska literární strategie číst jako proleptický náznak směřující ke zpřesnění výměru statečnosti, tak jak se o to pokoušejí pozdější definice. Jde především o implicitní poukaz na moment rozvahy a epistemický aspekt jednání, který bude dále v dialogu explicitně uchopen jako vědění o tom, co je dobré (*Lach.* 195c–196a).

V kontextu sókratovského prověřování vlastního života a požadavku „vydávání počtu o sobě samém“ (*Lach.* 188a), se současně nabízí i zvážení finální prověrky Lachétova konceptu na pozadí jeho vlastního životního osudu (Thukydidés, *Hist.* V,65–74). Jestliže *Lachés* v této prověrce selhává, lze nicméně ukázat, že přes neuspokojivost Lachétova zacházení s výměrem statečnosti má jím navržený koncept zřejmý konstruktivní potenciál. Tímto směrem míří závěrečné srovnání s *Obranou* Sókrata (*Apol.* 28d–29a), kde sám Sókratés za použití obdobné válečnické dikce charakterizuje svou životní misi jako „vytrvávání na určeném

postu“. Cílem tohoto srovnání je ukázat, že tradiční koncepty občanské zdatnosti jsou sice u Platóna problematizovány, nejsou však jednoduše odmítnuty, ale transformovány a nově převedeny do kontextu filosoficky vedeného života.

Josef Moural

Dokonalé rozvažování a jednání podle dialogu *Lachés*

Kdo by v každé situaci věděl, jak velká dobra a zla mu jako jednajícimu činí dostupnými, mohl by jednat – a podle Sókrata nejspíš i nutně jednat – veskrze dobře čili dokonale, a byl by dokonale zdatný či dobrý. Měl by takový člověk *eo ipso* i všechny dílčí ctnosti?

Uvažujme následovně: kdyby se jednající místo výše uvedenou dokonalou znalostí dobrého a zlého (dále DZDZ) nechal vést některou dílčí ctností C (například statečností), pak by ho buď (1) tato ctnost C ve všech případech vedla k těmž jednáním, jako DZDZ, a tedy by mezi nimi nebyl, pokud se týče navozovaného jednání, žádný rozdíl; takže, pokud bychom si u ctností všímali výlučně toho, k jakému jednání vedou (a ne řekněme pocitů, které při tom jednající a jeho pozorovatelé mají), nositel DZDZ by byl i nositelem C. Nebo kdyby (2) ctnost C jednajícího měla aspoň někdy vést k jednání odlišnému od jednání podle DZDZ, výsledek jednání podle C by v takovém případě musel být horší než výsledek jednání podle DZDZ (pro jednoduchost zatím nechávám stranou možnost různých stejně – a to maximálně – dobrých výsledků). Ale jestliže C je něco dobrého a užitečného, je nemožné, aby jednat podle ní vedlo ke zhoršení výsledku ve srovnání s jednáním podle DZDZ: tudíž (2) nemůže nastat a platí výsledek podle (1).

Zdá se, že nějaká takováto úvaha Platónovi byla známá, a že v dialozích nacházíme její stopy – na předním místě v dialogu *Lachés*. Ve svém příspěvku

- rekapituluji, v jaké podobě je tato úvaha v dialogu *Lachés* předložena
- bude-li čas, podívám se pro srovnání i na jiné dialogy
- a s pomocí Jana Patočky, Terry Pennera a Terry Irwina se pokusím o zamyšlení, k čemu by nám taková úvaha eventuálně byla dobrá (jako jednajícím a jako filosofům)

Václav Němec

Rozprava o statečnosti jakožto zkoumání sebe sama: Jednota elenktického a protreptického aspektu v dialogu *Lachés*

Lachés je mezi ostatními aporetickými dialogy pozoruhodný tím, že je zde v úvodní části výslovně a jasně charakterizován protreptický smysl Sókratova tázání. Podle této charakteristiky, kterou Platón vkládá do úst Nikiovi (*Lach.* 187e6–188c3), jsou partneři v rozmluvě o něčem jiném Sókratem nakonec přivedeni k tomu, aby zkoumali sami sebe a vydávali počet o sobě samých. Ve svém příspěvku se pokusím ukázat, že tato formulace přesně odpovídá charakteristice protreptického aspektu Sókratovy činnosti, jak je podána v *Obraně Sókrata* (*Apol.* 29d4–30b4). Péče o duši, která je zprvu ohlášena jako vlastní téma zkoumání v dialogu *Lachés* (*Lach.* 185e1–186b1), tedy není pouhým předmětem rozpravy, ale děním, do nějž mají být vtaženi sami účastníci rozhovoru. Nezbytným prostředkem k tomu je ovšem právě *elenktika*, která je s to iniciovat kýžený obrat od nefilosofického k filosofickému postoji, v němž je tázání po podstatě ctnosti neoddělitelně spojeno s úsilím o její dosažení. Aoretické vyústění dialogu *Lachés* (stejně jako ostatních aporetických dialogů) tak není důsledkem pouhé neznalosti nějakého vědění, jímž by Sókratés disponoval, ale před svými partnery je skrýval, nýbrž je nedílnou součástí zkoumání sebe samých a nezbytným krokem na cestě k filosofování a péči o duši, na niž mají být uvedeni účastníci rozpravy o statečnosti, a potažmo čtenáři Platónova dialogu.

František Škvrnda

Definovanie statočnosti v dialógu *Lachés* cez prizmu Platónovho podobenstva o úsečke

V prvej časti štúdie sa zameriame na problematiku datovania a autorstva Platónovho dialógu *Lachés*, ako aj na developmentalistické interpretácie, ktoré tento dialóg zaraďujú do skupiny „raných“, či „aporetických“ dialógov. V ďalšej časti štúdie sa pokúšame prepojiť jednotlivé definície statočnosti z dialógu *Lachés* podľa Lachéta a Nikia (statočnosť ako *karterésis*, statočnosť ako *epistémé*) s jednotlivými časťami

úsečky z Platónovej *Ústavy* (509d-511e). Argumentujeme v prospech tézy, že definovanie statočnosti v dialógu *Lachés* kopíruje postupný prechod od oblasti viditeľného rodu vecí (*genos horaton*) k oblasti mysliteľného rodu vecí (*genos noeton*). V závere príspevku poukazujeme na dôsledky, ktoré takéto čítanie dialógu *Lachés* môže mať na developmentalistické interpretácie Platónovho myslenia.

Štěpán Špinka

Sókratova najkrásnejší harmonie

V pasáži 188c–189d vyjadňuje Lachés svou ochotu nechat se Sókratem zkoušet a učit se u něj. Je totiž dychtivým posluchačem a milovníkem řeči těch, kteří své životy i sami sebe vyladili v nejkrásnější dórskou harmonii řeči a činů. Lachés sice Sókratovy řeči nezná, má však natolik vynikající zkušenosti s jeho činy při bitvě u Délia, že mu dává plnou „volnost slova“. Příspěvek si klade otázku, v jaké podobě tento ideál harmonie řeči a činů sdílí také Sókratés a v čem nám může jeho pojetí „nejkrásnější harmonie“ řeči a činů pomoci lépe porozumět také statečnosti a jejímu vztahu k dalším ctnostem. Vodítkem nám přitom bude zejména závěr poslední aporie dialogu a to, co z něj můžeme vyčíst o různých vztazích, které podle Sókrata charakterizují lidskou situaci a jimiž se prostřednictvím řeči a činů vztahujeme k tomu, co je dobré a zlé.

Karel Thein

Upřímnost (*parrhésia*) v dialogu *Lachés*

Příspěvek přibližuje interpretaci upřímnosti či upřímné řeči (*parrhésia*) v dialogu *Lachés*, kterou nabízí ve svém posledním přednáškovém cyklu Michel Foucault. V souladu s jeho čtením se zaměříme na specificky sókratovskou *parrhésia*, odlišnou od „říkání čehokoli“ v kontextu demokratických institucí i „mluvení pravdy“ tváří v tvář despotické moci. Stejně důležitý pak bude Foucaultem zdůrazňovaný motiv života (*bios*) jako předmětu, na který se podle účastníků dialogu *Lachés* zaměřuje sókratovská činnost, která je proto nepřevoditelná na pouhé hledání definic.